

Arkioppimisen tunnustaminen



Työelämän hiljainen tieto ja järjestötoiminnasta hankittu osaaminen jää usein tunnistamatta, mutta tähän on nyt toivottavasti tulossa muutos, kirjoittaa Katri Söder Näkökulmassa.

Suomalaisessa työelämässä ja kansalaisjärjestökentässä on hurja määrä osaamista. Työelämässä kertyy niin sanottua hiljaista tietoa ja käytännön osaamista. Järjestöissä aktiivisesti toimivilla puolestaan on monenlaisia vuorovaikutustaitoja, organisointikykyä, esiintymistaitoja ja muuta osaamista. Nämä taidot eivät kuitenkaan näy missään virallisissa dokumenteissa, koska osaamista ei ole hankittu tutkintoon johtavassa koulutuksessa, eikä taidoista ole todistuksia. Ihmiset eivät välttämättä itsekään osaa sanoittaa osaamistaan, jolloin sen osoittaminen mahdolliselle uudelle työnantajalle on vaikeaa.

Työväen Sivistysliiton ja muiden opintokeskusten koulutuksiin osallistuu yhteensä vuosittain 350 000 ihmistä. He oppivat epävirallisesti ilman, että saavat siitä tutkintoa. Lisäksi opintokeskusten jäsenjärjestöissä toimii aktiivisesti yli miljoona ihmistä, jotka oppivat arjessaan ja vapaaehtoistoiminnassaan rutkasti uutta koko ajan – osaaminen ei vain tule näkyväksi ja tunnustetusti, koska kyse on arkioppimisesta.

Nyt käynnissä olevassa jatkuvan oppimisen kehittämiseen liittyvässä keskustelussa on huomioitu entistä suurempi tarve juuri tällaisen piilossa olevan osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle. EU:n komissio ja neuvosto suosittelivat jo vuonna 2012, että jäsenmailhin olisi luotava järjestelyt, joiden kautta ihmiset voivat saada validoitua epävirallisen ja arkioppimisen

yhteydessä hankkimansa tiedot, taidot ja osaamisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2019 laatimassa jatkuvan oppimisen väliraportissa todetaan, että työelämässä ja muutoin hankittua osaamista pitää pystyä tekemään näkyväksi. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on mainittu myös Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa.

Epävirallisen oppimisen kautta hankitun osaamisen tunnustamisessa otetaan Suomessa iso askel, jos vapaan sivistystyön oppilaitoksissa hankittu osaaminen voidaan tulevaisuudessa kirjata näkyväksi Koski -järjestelmään, kuten suunnitelmassa on. Koski -tietovaranto sisältää valtakunnallisia perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotietoja.

Myös Työväen Sivistysliitto valmistautuu uudistukseen jo innokkaasti. Suomessa on noin 300 vapaan sivistystyön oppilaitosta. Oppilaitosten toiveena on, että niissä tuotettu merkittävä määrä osaamista saataisiin paremmin näkyville ja hyödynnettyä.

Työväen Sivistysliiton koulutuksissa opitaan tulevaisuuden työelämässä tarvittavia tärkeitä taitoja, kuten esimerkiksi tietotekniikkaa soveltavia ongelmanratkaisutaitoja, joiden osaamisessa jopa miljoonalla suomalaisella on ongelmia (Piaac-tutkimus 2012). Opetamme myös luku- ja kirjoitustaitoja, maahanmuuttajille suomen kieltä sekä niitä yleisiä taitoja, joita kaikkialla työelämässä tarvitaan – vuorovaikutustaitoja, tiimityötaitoja, muutosvalmiutta, joustavuutta ja sosiaalisia taitoja. Jatkossa kaikki tämä osaaminen voisi tulla paremmin näkyväksi sekä ihmisille itselleen että mahdollisille tuleville työnantajille.

Koulutuksissa hankitun osaamisen lisäksi Työväen Sivistysliitto on pyrkinyt saamaan myös arkioppimisen kautta hankittua osaamista paremmin näkyväksi. Esimerkiksi yhdistysten puheenjohtajat, sihteerit ja pääluottamusmiehet ovat hankkineet järjestötoiminnassa merkittäviä, työelämässäkin tarvittavia taitoja. Näiden taitojen tunnistamiseksi TSL osallistui kansainväliseen kehityshankkeeseen, jonka tarkoituksena oli työntekijöiden tukeminen työn murroksessa auttamalla ihmisiä tunnistamaan osaamisensa, kehitystarpeensa sekä mahdollisuutensa oppia uutta työn ohella. Hankkeessa kehitettiin verkossa toimiva osaamisen arvioinnin työkalu, joka on käytettävissä kuudella eri kielellä. Tarkoituksena on auttaa työntekijöitä tunnistamaan taitonsa ja kehittämiskohteensa.

Jatkossa suunnitelmissa on saada näin tunnistettu osaaminen tunnustettua esimerkiksi digitaalisten osaamismerkkien avulla. Jos osaamismerkkit voisi liittää suoraan vaikkapa Työmarkkinatorille, näkyisi ihmisten arkielämässä hankittu osaaminen heti työnantajille, ja he löytäisivät helpommin sellaiset osaajat, joita ovat etsimässä. Työmarkkinatori on KEHA-keskuksen sekä työ- ja elinkeinoministeriön toteuttama uudenlainen työelämäpalvelu, joka tarjoaa julkisille, yksityisille ja kolmannen sektorin työelämä- ja koulutuspalveluiden tarjoajille sekä eri työnvälitysalustojen työpaikoille yhteisen palvelun.

Työväen Sivistysliitto ja koko vapaa sivistystyö ovat monilla tavoilla merkittäviä toimijoita jatkuvan oppimisen kentällä. Työ jatkuu, myös osaamisen tunnistaminen ja tunnustamisen vahvistamiseksi.

*Katri Söder
koulutusjohtaja ja rehtori
Työväen Sivistysliitto TSL ry.*